

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 2 aprilie 2020¹

Cauza C-343/19

**Verein für Konsumenteninformation
împotriva
Volkswagen AG**

[cerere de decizie preliminară formulată de Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional din Klagenfurt, Austria)]

„Procedură preliminară – Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 – Competență judiciară în materia răspunderii delictuale sau cvasidelictuale – Locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă – Manipulare a valorilor emisiilor de gaze ale motoarele autovehiculelor”

1. În anul 1976, Curtea s-a confruntat pentru prima dată cu o chestiune lăsată deschisă de legiuitor la articolul 5 punctul 3 din Convenția de la Bruxelles². Aceasta trebuia să clarifice dacă, pentru a stabili competența judiciară, „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă” era acela unde a survenit prejudiciul respectiv sau cel în care a avut loc evenimentul care l-a ocazionat³.
2. Pentru a oferi o interpretare utilă cu privire la sistemul de repartizare a competenței judiciare internaționale între statele membre, Curtea a reținut posibilitatea de a recurge la cele două puncte de legătură. Soluția (care era cea mai rezonabilă pentru cauza respectivă) s-a transformat în paradigmă. La nivel pur teoretic, aceasta nu este lipsită de sens, având în vedere că orice răspundere delictuală implică existența unei fapte, a unui prejudiciu și a unei legături de cauzalitate între ele.
3. În practică, soluția nu este atât de clară, cu excepția situațiilor simple, precum cea soluționată prin Hotărârea Bier. Ea nu mai este clară în special atunci când prejudiciul, prin natura sa, nu are un caracter material: acesta este cazul leziunilor care nu afectează integritatea fizică a unei anumite persoane sau a unui anumit lucru, ci, în mod generic, patrimoniul.

¹ Limba originală: spaniola.

² Convenția de la Bruxelles din 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3).

³ Hotărârea din 30 noiembrie 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, denumită în continuare „Hotărârea Bier”).

4. Curtea, care a abordat aceste chestiuni cu diverse ocazii și din perspective diferite⁴, are acum oportunitatea să își nuanțeze jurisprudența cu privire la articolul 7 punctul 2 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012⁵.

I. Cadrul juridic. Regulamentul nr. 1215/2012

5. În considerentul (16) se arată:

„În afară de instanța domiciliului pârâtului, ar trebui să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și acțiune sau în scopul bunei administrări a justiției. Existența unei legături strânse ar trebui să asigure securitatea juridică și să evite posibilitatea de a se introduce o acțiune împotriva pârâtului în fața unei instanțe dintr-un stat membru care nu era previzibilă în mod rezonabil de către acesta. Acest lucru este important în special în litigiile privind obligații necontractuale care rezultă din încălcări ale intimității și ale drepturilor legate de personalitatea sa, inclusiv privind calomnia.”

6. Capitolul II („Competența”) conține o secțiune intitulată „Dispoziții generale” (articolele 4, 5 și 6) și o altă secțiune denumită „Competențe speciale” (articolele 7, 8 și 9).

7. În temeiul articolului 4:

„(1) Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliat pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor respectivului stat membru.

[...]”

8. Conform articolului 7:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

[...]

2. în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă;

[...]”

4 Printre altele, în Hotărârea din 11 ianuarie 1990, Dumez France și Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8, denumită în continuare „Hotărârea Dumez”), în Hotărârea din 19 septembrie 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, denumită în continuare „Hotărârea Marinari”), în Hotărârea din 10 iunie 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, denumită în continuare „Hotărârea Kronhofer”). Mai recent, în Hotărârea din 21 mai 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, denumită în continuare „Hotărârea CDC”), în Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, denumită în continuare „Hotărârea Kolassa”), în Hotărârea din 16 iunie 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, denumită în continuare „Hotărârea Universal”), și în Hotărârea din 12 septembrie 2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, denumită în continuare „Hotărârea Löber”).

5 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1, denumit în continuare „regulamentul”).

II. Litigiul principal și întrebarea preliminară

9. Verein für Konsumenteninformation (denumită în continuare „VKI”) este o asociație de consumatori cu sediul în Austria. Obiectul său de activitate include, printre altele, exercitarea de acțiuni judiciare pentru protecția drepturilor consumatorilor, pe care aceștia din urmă i le cesionează în acest scop.

10. La 6 septembrie 2018, VKI a sesizat instanța de trimitere cu o acțiune împotriva Volkswagen AG, societate de drept german cu sediul în Germania, unde produce autovehicule.

11. VKI exercită prin acțiunea sa drepturile la despăgubire care i-au fost cesionate de 574 de cumpărători de autovehicule. Aceasta solicită, în plus, să se constate răspunderea Volkswagen cu privire la prejudicii viitoare încă necuantificate. Ambele cereri se referă la instalarea, pe autovehiculele achiziționate, a unui dispozitiv de manipulare (un program de manipulare) care ascundea, pe bancul de încercare, valorile reale ale emisiilor de eșapament, contrar normelor de drept al Uniunii⁶.

12. VKI susține că toți consumatorii care i-au cesionat drepturile au cumpărat în Austria, fie de la un dealer autorizat, fie de la un vânzător privat, autovehicule echipate cu un motor dezvoltat de Volkswagen. Aceste achiziții s-au realizat înainte ca manipulările emisiilor de eșapament de către producător să devină publice, fapt survenit la 18 septembrie 2015.

13. În opinia VKI, prejudiciul cauzat proprietarilor autovehiculelor constă în faptul că, în cazul în care ar fi știut despre manipularea pretinsă, aceștia fie nu ar mai fi cumpărat deloc autovehiculele, fie le-ar fi cumpărat la un preț mai mic. Diferența dintre prețul unui autovehicul manipulat și prețul plătit în mod efectiv constituie un prejudiciu care decurge din încrederea acordată, care trebuie reparat. În subsidiar, reclamanta își întemeiază cererea pe faptul că, atât pe piața autovehiculelor noi, cât și pe piața autovehiculelor de ocazie, valoarea unui autovehicul manipulat este semnificativ mai mică decât a unuia nemanipulat.

14. VKI susține de asemenea că prejudiciul suferit de cumpărători a crescut ca urmare a consumului mai mare de combustibil, a performanței mai slabe a acestor autovehicule sau a puterii motorului și/sau a unei uzuri mai mari. În plus, este de așteptat o scădere mai mare a valorii de piață a autovehiculelor afectate, care sunt supuse riscului de a suferi alte dezavantaje, precum interdicția de a circula sau retragerea certificatului de înmatriculare. La momentul introducerii acțiunii, o parte dintre aceste prejudicii nu sunt deocamdată cuantificabile sau nu s-au produs încă, astfel încât cererea formulată de VKI în acest sens este una pur de constatare.

15. În ceea ce privește competența judiciară internațională a instanței sesizate cu acțiunea, VKI invocă articolul 7 punctul 2 din regulament.

16. Volkswagen solicită respingerea cererilor formulate de VKI și contestă competența judiciară internațională a instanței de trimitere.

⁶ Potrivit VKI, motoarele erau prevăzute cu un dispozitiv ilegal de manipulare în sensul Regulamentului (CE) nr. 715/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2007 privind omologarea de tip a autovehiculelor în ceea ce privește emisiile provenind de la vehiculele ușoare pentru pasageri și de la vehiculele ușoare comerciale (Euro 5 și Euro 6) și privind accesul la informațiile referitoare la repararea și întreținerea vehiculelor (JO 2007, L 171, p. 1), prin intermediul căruia, pe bancul de încercare, se obțineau „emisii de eșapament curate”, cu alte cuvinte care corespundeau limitelor reglementate. În schimb, în condițiile de funcționare pe drum a vehiculelor, erau emise gaze poluante într-o cantitate care depășea valorile-limită stabilite.

17. În acest context, Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional din Klagenfurt, Austria) adresează următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 7 punctul 2 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, într-o situație cum este cea din litigiul principal, «locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă» poate fi considerat locul dintr-un stat membru în care a survenit prejudiciul, dacă acest prejudiciu constă exclusiv într-o pierdere financiară care este consecința directă a unui act ilicit săvârșit într-un alt stat membru?”

III. Analiză

A. Introducere

18. Articolul 7 punctul 2 din regulamentul, care oferă reclamantului o instanță alternativă față de cea generală [și anume, instanța de la domiciliul pârâtului dintr-un stat membru, prevăzută la articolul 4 alineatul (1)], a fost întotdeauna o provocare pentru cei care l-au interpretat⁷.

19. Ca urmare a pluralității și a diversității situațiilor în care se poate formula o acțiune „în materie delictuală și cvasidelictuală”, Curtea a trebuit să interpreteze dispoziția de mai sus în contexte foarte diferite între ele și, cu trecerea timpului, distincte de asemenea de cele imaginate la momentul adoptării sale⁸. Cu ocazia cererilor de decizie preliminară transmise din statele membre, acestea i-a revenit sarcina de a adapta și de a dezvolta interpretarea respectivă⁹.

20. Cu toate acestea, există mai multe reguli invariabile de interpretare a dispoziției: funcția centrală a principiilor pe care se întemeiază, și anume cel al previzibilității regulilor (pentru părți) și cel al proximității dintre instanța competentă și litigiu, preocuparea pentru menținerea utilității regulii speciale, în cadrul sistemului de delimitare a competenței, fără ca aceasta să permită totuși o interpretare extensivă¹⁰, și neutralitatea regulii respective în raport cu părțile. Interpretarea, în orice caz, este autonomă, cu alte cuvinte independentă atât de definiția noțiunilor de „faptă” și de „prejudiciu” din ordinele juridice naționale, cât și de regimul de drept material aplicabil răspunderii civile¹¹.

⁷ Interpretarea acestuia în contextul regulamentului ridică dificultăți, astfel cum a ridicat și în contextul Convenției din 1968 și în al succesorului ei, Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2000, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 03, p. 74). În ceea ce privește relația dintre aceste instrumente, considerentul (34) din regulament amintește necesitatea asigurării unei continuități în interpretare, ceea ce permite, drept regulă, să se transpună articolului 7 punctul 2 din acesta jurisprudența cu privire la articolul 5 punctul 3 din Convenția din 1968 și din Regulamentul nr. 44/2001.

⁸ Raportul Jenard privind Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1979, C 59, p. 1) explică (p. 26) faptul că, la momentul respectiv, modelul au fost accidente de circulație. Prin urmare, spațiul virtual nu trebuia considerat ca reprezentând cadrul în care s-a produs neregularitatea sau locul unde se produce prejudiciul.

⁹ Unica modificare literală de la adoptarea textului constă în includerea explicită a trimiterii la locul unde „riscă să se producă” fapta prejudiciabilă, clarificând posibilitatea ca textul să se aplice cererilor de adoptare a unor măsuri preventive.

¹⁰ Hotărârea din 5 iunie 2014, Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, denumită în continuare „Hotărârea Coty Germany”), punctul 45, Hotărârea Universal, punctul 25. Interpretarea nu trebuie să fie restrictivă, ci strictă.

¹¹ A se vedea Hotărârea Marinari, punctul 19; ulterior, printre altele, Hotărârea din 27 octombrie 1998, Réunion européenne și alții (C-51/97, EU:C:1998:509, punctul 15), și Hotărârea Coty Germany, punctul 43.

21. Articolul 7 punctul 2 din regulament impune o legătură deosebit de strânsă între instanță și litigiu. Această legătură este necesară pentru a asigura securitatea juridică și pentru a evita posibilitatea ca o persoană să fie acționată în justiție în fața unei instanțe dintr-un stat membru pe care nu ar fi putut în mod rezonabil să o prevadă. În plus, aceasta facilitează o bună administrare a justiției și organizarea utilă a procesului¹².

22. Atunci când comportamentul ilicit și consecințele lui au loc în state membre diferite, criteriul competenței judiciare se divide, plecându-se de la premisa că, în materia răspunderii delictuale, ambele locuri au o legătură semnificativă cu litigiul. În aceste condiții, atunci când formulează acțiunea, reclamantul poate opta între două instanțe.

23. Criteriul prevăzut la articolul 7 punctul 2 din regulament își menține astfel efectul util, care s-ar pierde dacă dispoziția ar fi interpretată ca vizând numai locul unde s-a produs evenimentul cauzator, deoarece acesta coincide în general cu domiciliul pârâtului¹³. Nu s-a renunțat în niciun caz la repartizarea competenței între mai multe instanțe¹⁴.

24. Articolul 7 punctul 2 din regulament nu a fost conceput ca normă de competență pentru protecția reclamantului. Cu toate că, din perspectivă sistematică, s-ar putea considera că acesta reprezintă o compensație pentru regula *actor sequitor rei*¹⁵, nu înseamnă că trebuie să se aplice automat în favoarea instanțelor din statul pe teritoriul căruia este domiciliată victima (*forum actoris*)¹⁶. Această situație a fost admisă numai atunci când (și pentru că) locul domiciliului victimei este de asemenea locul materializării prejudiciului¹⁷.

25. Pe baza acestor factori și prin combinarea lor, Curtea a elaborat reguli de interpretare a articolului 7 punctul 2 din regulament cu privire la „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă”, uneori cu caracter general și alteori în domenii specifice:

- cu caracter general și pentru ceea ce ne interesează aici, Curtea a eliminat categorii irelevante de prejudicii: în sensul dispoziției, este relevant numai prejudiciul inițial, iar nu cel consecutiv¹⁸, și numai cel suferit de victima directă, iar nu cel suferit de altcineva „prin ricoșeu”¹⁹;

12 Hotărârea Bier, punctele 11 și 17; Hotărârea din 22 ianuarie 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, punctul 19), și Hotărârea din 17 octombrie 2017, Bolagsupplysningen și Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, punctul 26).

13 Hotărârea Bier, punctele 20 și 23, și Hotărârea din 16 iulie 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, denumită în continuare „Hotărârea Zuid-Chemie”), punctul 31.

14 Nici în cazul prejudiciilor strict economice. A se vedea nota de subsol 28.

15 Pentru care este reprezentativ articolul 4 alineatul (1) din regulament.

16 Hotărârea din 25 octombrie 2012, Folien Fischer și Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punctul 46), și Hotărârea din 16 ianuarie 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, punctul 31).

17 Hotărârea Kolassa, punctul 50. În Hotărârea Löber, punctul 32, domiciliul în Austria al titularului contului bancar (care a suferit prejudiciul patrimonial) a fost acceptat, cu scopul de a atribui competența în favoarea instanțelor austriece de la „locul unde s-a produs prejudiciul”, drept un element în plus pentru a confirma această competență.

18 Hotărârea Marinari, punctele 14 și 15. În realitate, un prejudiciu poate fi „consecutiv” în două sensuri: a) dacă rezultă din alt prejudiciu anterior (fapta a cauzat un prejudiciu care a apărut efectiv în alt loc: Hotărârea Marinari, punctele 14 și 15; „accesoriu al unui prejudiciu survenit și suferit de o persoană prejudiciată în mod direct”, astfel cum a arătat avocatul general Léger, Concluziile din 14 ianuarie 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:24, punctul 45); b) dacă este suferit de o victimă „prin ricoșeu”, și anume de o victimă indirectă (Hotărârea Dumez, punctele 14 și 22). În prezentele concluzii utilizăm termenul conform primului său sens.

19 Hotărârea Dumez, punctele 14 și 22. Expresia plastică „prin ricoșeu” apare ocazional în jurisprudența Curții pentru a face distincția între cei care au dreptul la repararea prejudiciului suferit personal și alte persoane decât „victima directă”, care pot „obține repararea prejudiciului care îi este cauzat «prin ricoșeu», ca urmare a daunei suferite de persoana prejudiciată”. Astfel, în Hotărârea din 10 decembrie 2015, Lazard (C-350/14, EU:C:2015:802, punctul 27).

– în ceea ce privește anumite domenii specifice (de exemplu, răspunderea pentru încălcarea drepturilor referitoare la personalitate pe internet), Curtea a admis criteriul privind centrul intereselor principale ale victimei²⁰. Astfel, Curtea a reușit să stabilească un echilibru în favoarea titularului dreptului, compensând caracterul global al internetului²¹.

26. În cazul în care prejudiciul invocat este pur economic, Curtea a stabilit anumite criterii la care vom face referire ulterior.

B. Răspunsul la întrebarea preliminară

27. Pentru a răspunde la întrebarea instanței de trimitere, care este similară cu cea care a dat naștere la momentul respectiv Hotărârii Universal, trebuie să se stabilească pentru început natura prejudiciului invocat: dacă este inițial sau consecutiv și dacă este material sau pur economic²². Trebuie să se clarifice de asemenea dacă persoanele care și-au cesionat drepturile în favoarea VKI, în calitate de creditori ai indemnizației solicitate, sunt victime directe sau indirecte.

28. Ulterior, în funcție de calificarea prejudiciului, va trebui să indicăm locul relevant în ceea ce privește competența.

29. Instanța de trimitere solicită să se stabilească, în plus, dacă trebuie să se corecteze rezultatul obținut prin operațiunea anterioară luând în considerare aspecte precum previzibilitatea sau proximitatea. Aceasta a considerat că este important să se arate, de acum, că un răspuns afirmativ ar implica o schimbare importantă privind interpretarea și aplicarea articolului 7 punctul 2 din regulament, care prevalează în prezent.

30. În observațiile lor, părțile interveniente au exprimat alte neclarități cu privire la interpretarea dispoziției, însă, având în vedere că nu sunt menționate în decizia de trimitere, nu ne vom pronunța cu privire la ele²³.

1. Natura prejudiciului: inițial sau consecutiv, material sau patrimonial. Victime directe sau indirecte

31. Instanța de trimitere consideră că prejudiciul constă în însuși programul care, integrat în autovehicul, constituie un viciu al acestuia. Ea îl califică drept prejudiciu inițial și consideră că reducerea patrimoniului cumpărătorilor este un simplu prejudiciu consecutiv²⁴.

32. Aceasta face referire de asemenea la persoanele care au suferit prejudiciul: este vorba despre toți consumatorii reprezentați de VKI sau despre toți cumpărătorii mașinii, începând de la primii comercianți și importatori? În cea de a doua ipoteză, persoanele ale căror drepturi sunt apărute de VKI, și anume ultimele din lanț, nu ar fi victime directe.

20 Hotărârea din 25 octombrie 2011, eDate Advertising și Martínez (C-509/09 și C-161/10, EU:C:2011:685, denumită în continuare „Hotărârea eDate”).

21 Hotărârea eDate, punctul 47.

22 Întrebarea este formulată astfel încât acest aspect este cert pentru instanța de trimitere. Din conținutul deciziei de trimitere ar părea să rezulte totuși contrariul.

23 Neclaritățile respective se referă la locul unde s-a produs evenimentul cauzator și la opțiunea între acesta și locul materializării prejudiciului, atunci când nu victimele înseși au calitatea de reclamanți, ci o asociație care s-a subrogat în drepturile lor.

24 Îndoilele instanței austriece nu se referă la cererea în constatarea răspunderii pentru prejudicii viitoare sau necuantificabile încă, pe care VKI le pune pe seama unei actualizări a programului ulterioare datei la care a devenit cunoscută manipularea inițială a motoarelor. Având în vedere că întrebarea preliminară nu se referă la acestea, ne vom abține să le comentăm. Totuși, nu putem să nu subliniem că competența instanțelor austriece determinată de locul materializării prejudiciului, în temeiul articolului 7 punctul 2 din regulament, ar fi, pentru diverse motive, discutabilă.

33. Cu ocazia examinării naturii prejudiciului, este oportun să se facă distincția între domeniul evenimentelor cauzatoare și cel al consecințelor (prejudiciilor) generate:

- fabricarea unui obiect, cu sau fără defecte, intră în primul domeniu. Aceasta a fost interpretarea Curții în Hotărârea Zuid-Chemie, referitoare la răspunderea pentru prejudicii cauzate de un produs cu defecte²⁵;
- daunele (*rectius*, prejudiciile) sunt consecința negativă a faptelor produsă în sfera intereselor juridice protejate ale unui reclamant²⁶.

34. Plecând de la această premisă, în prezenta cauză, evenimentul cauzator ar consta în instalarea, în cursul procesului de fabricare a autovehiculului, a programului care modifică datele privind emisiile.

35. În opinia noastră, prejudiciul care rezultă din această faptă are caracter inițial și patrimonial.

36. În împrejurări normale (lipsa oricărui defect), achiziționarea unui obiect aduce în patrimoniul în care este inclus o valoare cel puțin egală cu cea care iese din el (și care, în cazul vânzării, este reprezentată de prețul achitat pentru obiect).

37. Atunci când valoarea vehiculului este mai mică decât prețul plătit chiar la momentul achiziționării, ca urmare a unui defect de fabricație al acestuia, prețul achitat nu corespunde valorii primite. Diferența dintre prețul achitat și valoarea bunului material primit în contrapartidă generează un prejudiciu patrimonial simultan cu achiziționarea autovehiculului (care, totuși, nu va fi descoperit decât mai târziu).

38. Existența autovehiculului, ca obiect *material*, se opune calificării prejudiciului ca fiind de natură patrimonială? Nu credem acest lucru. Atunci când adevăratele caracteristici ale unui autovehicul au devenit publice, cumpărătorii săi nu au descoperit că dețin *mai puțin* dintr-un autovehicul sau un *alt* autovehicul, ci că au un autovehicul cu o valoare mai redusă: în definitiv, un patrimoniu mai sărac. Autovehiculul, ca obiect fizic, *simbolizează* reducerea patrimonială și permite identificarea originii acestui prejudiciu. Totuși, în acest caz, nu schimbă esența *imaterială* a prejudiciului cauzat cumpărătorilor prin manipularea programului.

39. Reiterăm faptul că această pagubă patrimonială este inițială, iar nu consecutivă: aceasta rezultă direct din evenimentul cauzator (manipularea motorului), iar nu dintr-un prejudiciu anterior suferit de reclamant și cauzat de aceeași faptă.

40. În ceea ce privește calitatea victimelor, considerăm că persoanele care au cumpărat mașinile (și care și-au cesionat drepturile în vederea protecției lor pe cale judiciară) sunt victime *directe* în sensul articolului 7 punctul 2 din regulament. Paguba invocată de acestea nu este consecința unui prejudiciu anterior suferit de alte persoane înaintea lor.

²⁵ Hotărârea Zuid-Chemie, punctul 27: „locul producerii prejudiciului nu poate fi confundat cu acela unde s-a realizat fapta care a prejudiciat produsul însuși, acest loc fiind astfel locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului”.

²⁶ În Germania a existat o dezbatere intensă cu privire la aspectul dacă proprietarii vehiculelor cu motoare manipulate pot formula o acțiune în materie delictuală împotriva producătorului (cu alte cuvinte, cu privire la aspectul dacă aceștia sunt sau nu titularii unui interes juridic protejat astfel). Acest lucru este evidențiat în hotărârile judecătorești divergente: în sens afirmativ, în hotărârile pronunțate de Landgericht Stuttgart (Tribunalul Regional din Stuttgart, Germania) la 17 ianuarie 2019 (23 O 180/18), de Landgericht Frankfurt (Tribunalul Regional din Frankfurt, Germania) la 29 aprilie 2019 (2-07 O 350/18) și de Oberlandesgericht Koblenz (Tribunalul Regional Superior din Koblenz, Germania) la 12 iunie 2019 (Az.: 5 U 1318/18), care se află în curs de soluționare la Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania); în sens negativ, în hotărârea pronunțată de Landgericht Braunschweig (Tribunalul Regional din Braunschweig, Germania) la 29 decembrie 2016 (1 O 2084/15).

41. Astfel, scăderea valorii autovehiculelor nu a fost evidentă decât după ce manipularea motoarelor a devenit publică. Reclamantii pot fi, în anumite cazuri, utilizatorii finali care au primit autovehiculul de la alt cumpărător anterior: totuși, acesta nu a suferit niciun prejudiciu, deoarece dauna, latentă la momentul respectiv, nu a devenit publică decât ulterior, afectând proprietarul din acel moment. Pentru acest motiv, nu se poate vorbi despre o repercutare a efectelor prejudiciilor aduse primilor cumpărători asupra următorilor.

2. Locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului

42. Instanța națională solicită să se stabilească numai locul materializării prejudiciului, iar nu locul unde s-a produs evenimentul cauzator. În decizia de trimitere, aceasta arată în mod clar că, în opinia sa, evenimentul declanșator (evenimentul cauzator) al prejudiciilor s-a produs la locul de fabricație a produselor manipulate, și anume în Germania.

43. Prin urmare, conform regulii generale, producătorul autovehiculelor, în calitate de persoană domiciliată în Germania, ar fi, în principiu, supus competenței instanțelor din acest stat membru. Cu toate acestea, având în vedere că la originea cererii se află o faptă delictuală sau cvasidelictuală, este posibil de asemenea ca persoana respectivă să fie acționată în justiție în alt stat membru, mai exact în fața instanțelor de la locul materializării prejudiciului.

3. Locul materializării prejudiciului

a) Abordare generală

1) Localizarea unui prejudiciu pur economic în jurisprudența Curții

44. Cererea formulată de VKI nu se întemeiază, astfel cum am menționat deja, pe un prejudiciu material produs unei persoane sau unui lucru, ci pe un prejudiciu pur economic.

45. Potrivit jurisprudenței Curții, locul materializării prejudiciului este acela în care consecințele negative ale unei fapte se manifestă în mod concret²⁷.

46. Lipsa unui prejudiciu *fizic* îngreunează identificarea unui astfel de loc și generează incertitudini chiar de la începutul procedurii. În același timp, lipsa respectivă provoacă îndoieli cu privire la posibilitatea de a reține locul respectiv în vederea aplicării normei de competență, în sensul articolului 7 punctul 2 din regulament. Nu este surprinzător că, în contextul unor întrebări preliminare anterioare acesteia, Curții i s-a propus să renunțe la opțiunea între locul faptei și locul prejudiciului în situațiile în care prejudiciile sunt pur patrimoniale²⁸.

²⁷ Hotărârea Zuid-Chemie, punctul 27, și Hotărârea CDC, punctul 52, printre multe altele.

²⁸ Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:161, punctul 38): „În anumite situații, noțiunile «Handlungsort» și «Erfolgsort» nu pot fi diferențiate”. Această opinie este susținută de asemenea de doctrină: Hartley, T. H. C., „Jurisdiction in Tort Claims for Non-Physical Harm under Brussels 2012, Article 7(2)”, *ICLQ*, vol. 67, p. 987-1003, și Oberhammer, P., „Deliktserichtsstand am Erfolgsort reiner Vermögensschäden”, *JBl* 2018, p. 750-768.

47. Într-adevăr, există argumente în favoarea propunerii respective. Dedublarea instanței competente nu constituie o condiție obligatorie pentru aplicarea dispoziției: ea este justificată deoarece – *și dacă* – atribuirea competenței răspunde „[vreunei] nevoi obiective legate de probe sau de organizarea procesului”²⁹. Interpretarea consacrată de Hotărârea Bier nu urmărea să unifice instanțele competente în materia acțiunilor în răspundere delictuală, ci, mai degrabă, să nu elimine punctele de legătură importante pentru analiza elementelor – fapta și prejudiciul – care sunt relevante în contextul acestora.

48. În acest sens, poate că opțiunea „locul materializării prejudiciului” nu ar trebui să se aplice în anumite ipoteze³⁰: a) atunci când natura prejudiciului respectiv nu permite să se verifice unde s-a produs prin aplicarea unui criteriu simplu³¹, b) atunci când locul trebuie stabilit prin recurgerea la ficțiune³² și c) atunci când verificarea tinde să se conducă la un loc fortuit sau la unul care poate fi manipulat de reclamant³³.

49. În acest sens, amintim că, în Hotărârea din 19 februarie 2002, Besix, Curtea a exclus aplicarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles (actualul articol 7 punctul 1 din regulament) în ceea ce privește o obligație care „nu poate fi plasată într-un anumit loc și nici nu poate fi asociată unei instanțe care este în mod special aptă să soluționeze litigii referitoare la obligația respectivă”³⁴.

50. Având în vedere că articolul 7 punctele 1 și 2 din regulament urmăresc aceleași obiective de proximitate și de predictibilitate, soluția valabilă pentru punctul 1 ar putea să fie valabilă și pentru punctul 2.

29 Hotărârea Kronhofer, punctul 18.

30 În Concluziile prezentate în cauza CDC (C-352/13, EU:C:2014:2443), punctul 47, avocatul general Jääskinen arăta că articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 nu trebuia să se aplice atunci când victimele prejudiciilor invocate sunt răspândite într-un număr mare de state membre, deoarece ar determina multiplicarea procedurilor paralele, cu riscul unor hotărâri contradictorii, ceea ce ar fi contrar obiectivului general al regulamentului. Curtea nu a acceptat această propunere (care ar fi fost de interes și pentru prezenta cauză, având în vedere numărul de persoane afectate, faptul că cesionarea drepturilor lor nu afectează atribuirea competenței judiciare și faptul că articolul 7 punctul 2 din regulament stabilește competența teritorială, pe lângă cea internațională). Prin urmare, criteriul privind evitarea pluralității procedurilor nu trebuie să prevaleze asupra aplicării dispoziției, impunând excluderea preventivă a instanțelor din apropierea litigiului, predictibile pentru părți și competente să se pronunțe în temeiul legii. În cazul pluralității de proceduri simultane, remedierea acestei situații trebuie să se producă prin intermediul instituțiilor litispendenței sau conexității prevăzute de asemenea de regulament (sau al mecanismelor naționale, în cazul pluralității de proceduri în același stat).

31 În Hotărârea Universal, Curtea a adoptat o abordare care, în principiu, ar fi determinat plasarea prejudiciului în locul unde reclamantul și-a asumat obligația care a grevat în mod definitiv patrimoniul său (punctele 31 și 32). În opinia noastră, luarea în considerare a „locului asumării obligației” nu contribuie în mod suficient la localizarea prejudiciului, dacă se consideră că necesită o analiză a dreptului aplicabil. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6) asigură teoretic identitatea rezultatului criteriului respectiv în toate statele membre, însă nu pot fi eliminate abaterile, chiar dacă numai în ceea ce privește aprecierea diferită a probei dreptului străin în fiecare stat și soluția subsidiară în cazul lipsei de probe. Cu toate acestea, este vorba despre dificultăți cunoscute și asumate în contextul aplicării altor criterii de competență prevăzute de acest regulament și de cele anterioare.

32 Precum cea de „centru al intereselor victimei”, care corespunde ideii de prejudiciu cu efecte simultane asupra totalității patrimoniului reclamantului. Această legătură a fost respinsă în Hotărârea Kronhofer.

33 De exemplu, în cazul conturilor bancare ale reclamantului, pe care acesta le poate selecta ulterior nașterii obligației căreia îi asociază prejudiciul patrimonial: a se vedea Hotărârea Universal, punctul 38. Curtea admite că locul unde este deschis contul în care se reflectă din punct de vedere contabil operațiunea este locul materializării prejudiciului patrimonial direct: totuși, astfel cum vom explica, considerăm că acest lucru nu este suficient pentru a justifica opțiunea prevăzută la articolul 7 punctul 2 din regulament.

34 Hotărârea pronunțată în cauza C-256/00, EU:C:2002:99, punctul 49. Cauza se referea la o obligație de a nu face fără limitare geografică.

51. Desigur, Curtea nu a exclus competența instanțelor de la locul materializării prejudiciului atunci când acesta este numai patrimonial³⁵. Totuși, atunci când nu respinge din start menținerea opțiunii respective, Curtea recurge în unele ocazii la această soluție. Linia de argumentare nu este unică, astfel cum este percepută în cauzele în care pierderea patrimonială este consecința încălcării dreptului concurenței³⁶, comparativ cu cele în care aceasta rezultă dintr-o investiție eșuată.

52. Uneori, Curtea asociază prejudiciului o omisiune sau o faptă, provocate de activitatea pârâtului, care precedă imediat și logic prejudiciul și care permit într-o măsură mai mare – chiar dacă nu absolută – să fie apreciate cu ajutorul simțurilor, precum atunci când prejudiciul rezultă din ceva ce *nu se întâmplă*.

- această situație se regăsea în Hotărârea din 21 decembrie 2016, *Concurrence*, în contextul unei rețele de distribuție selective: prejudiciul pe care distribuitorul îl putea pretinde consta în reducerea volumului de vânzări și în pierderea subsecventă de venituri³⁷;
- în același sens, Hotărârea din 5 iulie 2018, *AB flyLAL-Lithuanian Airlines*, analizează pierderea economică împreună cu reducerea vânzărilor companiei³⁸;
- în Hotărârea din 29 iulie 2019, *Tibor-Trans*, s-a constatat un prejudiciu constând în costuri suplimentare plătite cu ocazia achiziționării de camioane, ca urmare a unui preț ridicat în mod artificial: Curtea nu a reținut locul unde s-a suportat efectiv plata costurilor suplimentare, ci achiziționarea camionului de pe o piață afectată de înțelegeri³⁹.

53. Prezentarea prejudiciului patrimonial prin trimitere la o activitate sau la o faptă evidente facilitează localizarea sa *fizică* pe un teritoriu sau, în mod direct, evită necesitatea acesteia. În opinia noastră, nu există niciun impediment pentru generalizarea acestei metode⁴⁰, cu toate că ni se pare potrivit să subliniem riscurile pe care le implică: legarea prejudiciului patrimonial de predecesorul său material cel mai apropiat poate genera dezbateri excesive cu privire la categoriile de prejudiciu „inițial” și „consecutiv”⁴¹.

54. Pierderea patrimonială însăși a trecut pe primul plan în alte hotărâri, în care Curtea a admis că materializarea prejudiciului se realizează în contul în care paguba financiară se reflectă din punct de vedere contabil. Această situație se regăsește în general în domeniul investițiilor⁴².

35 A se vedea jurisprudența menționată la nota de subsol 4. Întrebarea privind aspectul dacă se poate califica drept „loc unde s-a produs fapta prejudiciabilă” acela unde s-a cauzat un prejudiciu care este numai patrimonial *deocamdată* a fost adresată Curții în Hotărârea *Zuid-Chemie*, în contextul răspunderii pentru produse defectuoase. Având în vedere că în cauza respectivă s-a produs un prejudiciu material, Curtea a considerat că întrebarea este ipotetică, motiv pentru care nu a răspuns. Această lipsă a răspunsului nu trebuie să implice faptul că, într-o situație în care există un prejudiciu patrimonial și altul (ulterior și neconsecutiv) fizic, localizarea celui de al doilea este prioritară față de cea a primului, în vedere stabilirii competenței judiciare internaționale.

36 În acest context, Hotărârea *CDC* reprezintă un caz izolat. Avocatul general Jääskinen, în Concluziile sale (EU:C:2014:2443), punctul 50, a stabilit drept unul dintre locurile unde s-a produs prejudiciul, din perspectivă economică, locul unde au fost executate contractele al căror conținut a fost denaturat de înțelegere. Locul reținut în cele din urmă de Curte – sediul social al fiecăreia dintre persoanele afectate, care reprezenta cealaltă variantă propusă de avocatul general – nu este reluat în hotărârile ulterioare.

37 Hotărârea pronunțată în cauza C-618/15, EU:C:2016:976, punctul 33: „[...] în caz de încălcare, prin intermediul unui site internet, a condițiilor unei rețele de distribuție selectivă, prejudiciul pe care un distribuitor îl poate pretinde constă în reducerea volumului vânzărilor sale ca urmare a celor realizate cu încălcarea condițiilor rețelei, precum și pierderea de profit care rezultă”.

38 Hotărârea pronunțată în cauza C-27/17 (EU:C:2018:533, denumită în continuare „Hotărârea *flyLAL*”), punctele 35 și 36.

39 Hotărârea pronunțată în cauza C-451/18, EU:C:2019:635; denumită în continuare „Hotărârea *Tibor-Trans*”), punctele 30, 32 și 33.

40 Această abordare apare de asemenea în Hotărârea *Universal*, punctele 31 și 32, prin ea încercându-se să se găsească un sprijin în activități mai mult sau mai puțin perceptibile (în cauza respectivă, în încheierea unei tranzacții în Republica Cehă, în cadrul unei proceduri de arbitraj desfășurate în acest stat).

41 În Concluziile din 28 februarie 2018 prezentate în cauza *flyLAL* (EU:C:2018:136), punctul 70, avocatul general Bobek atrăgea atenția asupra faptului că reducerea vânzărilor și pierderea subsecventă de venituri nu se produc în mod obligatoriu în același loc. Acesta o califica pe prima drept „prejudiciu inițial” și pe a doua drept „prejudiciu consecutiv”. Curtea nu a admis această teză, cel puțin nu în mod explicit.

42 Și nu numai: a se vedea Hotărârea *Universal*, în care fapta prejudiciabilă consta în neglijența avocatului care a redactat un contract cu caracter obligatoriu pentru clientul său.

55. Or, în aceste cazuri, motive precum proximitatea dintre litigiu și instanță sau previzibilitatea pentru părți impun ca elemente ale situației de fapt, altele decât locul materializării prejudiciului, apreciate în ansamblul lor, să confirme caracterul adecvat al locului respectiv în contextul atribuirii competenței. Locul unde s-au produs sau se află aceste elemente va permite să se confirme (sau, dimpotrivă, să se infirme) convingerea privind locul reținut drept acela unde s-a produs prejudiciul economic.

56. În această jurisprudență (recentă) a Curții – care, până în prezent, se rezumă la trei hotărâri⁴³ –, *iterul* argumentativ în contextul articolului 7 punctul 2 din regulament are două etape: stabilirea locului materializării prejudiciului este doar una dintre ele. Acest loc, odată identificat, nu este în mod automat reprezentativ pentru proximitatea și previzibilitatea necesare, ci reprezintă un punct de plecare care trebuie confirmat de *celelalte împrejurări specifice* ale cauzei, printr-o apreciere de ansamblu⁴⁴.

57. Cu toate că acest raționament este complex și diferă de cel aplicat altor tipuri de prejudicii, considerăm că abordarea Curții nu s-a schimbat în mod semnificativ. Analiza nu pune în prim-plan proximitatea sau previzibilitatea și nici nu autorizează persoana care o efectuează să se limiteze la a pune în balanță împrejurările cauzei, pentru a identifica instanța *cea mai adecvată* în lumina caracteristicilor respective. Acesta este aspectul care a ridicat probleme pentru instanța de trimitere⁴⁵, motiv pentru care îl vom aborda mai pe larg în continuare.

2) Domeniul de aplicare al criteriului „împrejurări specifice”

58. În jurisprudența pronunțată până în prezent, Curtea apelează la „împrejurările specifice” ale cauzei pentru a detalia criteriul competenței prin raportare la „locul prejudiciului”.

59. Astfel cum am explicat, această operațiune implică verificarea existenței unor informații din care să reiasă că locul identificat ca fiind cel „al prejudiciului” este apropiat și previzibil, conform standardelor prevăzute de regulament. Astfel sunt îndeplinite cerințele privind protecția jurisdicțională a ambelor părți și cele referitoare la administrarea procesului. Necesitatea acestei verificări nu este generală, și anume pentru orice tip de prejudiciu; ea există sau poate exista în cazul celor pur patrimoniale.

60. Criteriul nu este utilizat nici pentru ca instanța care este sesizată cu litigiul să compare „locul evenimentului cauzator” și „locul prejudiciului” și să îl aleagă pe cel mai convenabil dintre ele.

61. Nu contestăm faptul că echivalența, în termeni de proximitate și de predictibilitate, dintre locul faptei și cel al prejudiciului, consacrată începând cu Hotărârea Bier, este teoretică sau ideală. Această hotărâre subliniază că nu este adecvat să se rețină unul dintre ele și să se excludă celălalt, deoarece ambele pot, „în funcție de împrejurări”⁴⁶, să furnizeze indicații utile din perspectiva probelor și a organizării procesului.

62. Or, caracterul singular al împrejurărilor cauzei nu reprezintă un criteriu valid (nici Curtea nu l-a adoptat) pentru a alege între instanța de la locul unde a avut loc evenimentul cauzator și cea de la locul prejudiciului. Această opțiune a fost lăsată în mod conștient la latitudinea reclamantului, ceea ce implică acceptarea faptului că acesta va decide în primul rând în funcție de interesele sale.

43 Hotărârile Kolassa, Universal și în special Löber.

44 Hotărârea Löber, punctele 31 și 36, precum și dispozitivul.

45 A se vedea punctele 9 și 10 din decizia de trimitere.

46 Punctul 17 (sublinierea noastră).

63. Caracterul relativ al obiectivelor de proximitate și securitate juridică este, de altfel, o caracteristică structurală a sistemului de repartizare a competențelor prevăzut de regulament. Fiecare dintre instanțele menționate la articolul 7 din acesta reflectă o comparație *ex ante*, realizată de legiuitor în abstract, a cerințelor de predictibilitate cu cele de proximitate.

64. Rezultatul acestei analize exprimă un echilibru rezonabil între cele două principii, care trebuie protejat cu ocazia aplicării regulii. Astfel, în trecut, Curtea a subliniat că nu este posibil să se elimine rezultatul obținut prin aplicarea criteriului stabilit în mod formal la articolul 7 din regulament, chiar dacă, într-o cauză concretă, este în favoarea unei instanțe care nu are nicio legătură cu litigiul. Pârâtul poate fi citat în fața instanței de la locul prevăzut de normă, inclusiv în cazul în care instanța astfel stabilită nu este aceea care are cea mai strânsă legătură cu litigiul⁴⁷.

65. Aluzia textuală la „instanță[a] care se află în mod obiectiv în poziția cea mai potrivită pentru a aprecia dacă sunt întrunite elementele constitutive ale răspunderii pârâtului”⁴⁸ nu implică, nici din punctul de vedere al metodei, nici din cel al rezultatului, compararea diverselor instanțe care ar putea fi competente în temeiul locului faptei sau al prejudiciului, în vederea stabilirii celei mai bine situate instanțe, în fiecare caz.

66. Această expresie reflectă punerea în balanță a securității juridice și a proximității față de locul litigiului, care se concretizează în criteriul competenței consacrat de dispoziția legală. În alte hotărâri, Curtea utilizează expresii diferite, precum „legătură deosebit de strânsă”⁴⁹, care nu implică ideea de comparație. În măsura în care nu induc în eroare cu privire la sarcina autorității care aplică norma, aceste alte expresii sunt, în opinia noastră, mai adecvate.

3) Precizări cu privire la „celelalte împrejurări specifice”

67. „Celelalte împrejurări specifice” care trebuie să existe în sprijinul locului unde s-a produs prejudiciul, atunci când acesta este pur economic, se stabilesc bineînțeles în funcție de fiecare litigiu: această expresie include ideea de contingență și face trimitere la cazul concret. Totuși, în termeni generali, pot fi calificate astfel, în opinia noastră:

- elementele de interes pentru buna administrare a justiției și organizarea utilă a procesului și
- factorii care ar fi putut contribui la formarea convingerii părților cu privire la locul unde pot introduce o acțiune sau unde vor putea fi în definitiv acționate în justiție ca urmare a acțiunilor lor⁵⁰.

68. Astfel se explică mai bine datele enumerate de Curte în Hotărârea Löber⁵¹, care reprezintă paradigma acestei noi abordări. Printre datele respective figurează originea plăților (localizarea conturilor bancare personale și de compensare), piața pe care se distribuie prospectul și pe care se comercializează și se achiziționează certificatele, localizarea interlocutorilor direcți ai investitoare și inclusiv domiciliul său.

⁴⁷ Hotărârea din 29 iunie 1994, Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268), punctele 17 (combinat cu punctul 16) și 21. Hotărârea se referă la instanța specializată în materie contractuală, însă principiul este același la punctul referitor la acțiunile în răspundere delictuală. În acest sens, în materia răspunderii delictuale, a se vedea Hotărârea din 27 octombrie 1998, Réunion européenne și alții (C-51/97, EU:C:1998:509, punctele 34 și 35).

⁴⁸ De exemplu, în Hotărârea din 16 ianuarie 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, punctul 24).

⁴⁹ Hotărârea flyLAL, punctul 27.

⁵⁰ Alegerea unuia sau a celuilalt variază cel puțin în funcție de actul ilicit și de configurația procesului. Situația în care o instanță anterioară a constatat o încălcare și litigiul are ca obiect stabilirea aspectului dacă aceasta a afectat – și modul în care a afectat – un anumit reclamant diferă în mod logic de cea în care constatarea respectivă nu a fost încă confirmată. În plus, expectativele persoanelor în legătură cu consecințele juridice ale acțiunilor lor se definesc prin raportare la tipurile de prejudicii și la reglementarea lor într-o ordine juridică.

⁵¹ Hotărârea Löber, punctele 32 și 33.

69. Probabil că aceste elemente vor contribui la dovedirea comportamentului ilicit, a prejudiciului și a relației de cauzalitate dintre cele două. În rest, sunt împrejurări care iau în considerare perspectiva părților din litigiu: în cazul doamnei Löber – reclamanta –, acestea indicau faptul că investiția sa nu avea caracter transfrontalier⁵²; în cazul Barclays Bank – pârâta –, erau menite să îi atragă atenția cu privire la posibilitatea ca particulari din anumite state membre, insuficient de informați, să efectueze investiții care se vor dovedi prejudiciabile.

b) În prezenta cauză

1) Locul materializării prejudiciului

70. Având în vedere considerațiile anterioare, trebuie să se acționeze în mod prudent dacă se dorește extinderea la orice acțiune în repararea prejudiciului a unui *modus operandi* care, în contextul aplicării articolului 7 punctul 2 din regulament, impune în primul rând identificarea locului materializării prejudiciului și, ulterior, confirmarea (sau nu) a caracterului său adecvat drept criteriu privind competența judiciară, în cadrul unei aprecieri globale a împrejurărilor specifice ale cauzei.

71. În ceea ce privește prezentul litigiu, considerăm că există elemente comune cu cele din cauzele care au dat naștere Hotărârilor Kolassa, Universal și Löber. De asemenea, apreciem că elementul care ar putea justifica aplicarea aceleiași metode *nu* este autovehiculul.

72. Atunci când pierderea patrimonială este simbolizată de un obiect fizic specific, s-ar putea considera ca acesta și locul în care se află servesc ca punct de plecare pentru a stabili competența judiciară în contextul articolului 7 punctul 2 din regulament⁵³. Or, locul în care se află *fizic* obiectul la momentul la care survine pierderea⁵⁴ este, precum în cazul contului bancar, insuficient: cu atât mai mult cu cât este vorba despre un obiect mobil.

73. Localizarea autovehiculului este imprevizibilă, din perspectiva pârâtului. În ceea ce privește proximitatea dintre tribunal și litigiu, mașina este mai puțin relevantă decât dovada calității de proprietar și momentul la care a fost cumpărată, în special dacă, astfel cum se arată în decizia de trimitere, nu este necesară examinarea fiecărui automobil concret pentru a aprecia prejudiciul (deoarece acesta a fost estimat la același procent din preț pentru toate persoanele afectate)⁵⁵.

74. Punctul de plecare corect este, în schimb, actul în temeiul căruia bunul a fost inclus în patrimoniul persoanei afectate și a cauzat paguba. Locul materializării prejudiciului este acela unde a fost încheiată tranzacția; instanțele de la locul respectiv vor fi competente (internațional și teritorial) în cazul în care celelalte împrejurări specifice ale cauzei contribuie de asemenea la această atribuire a competenței.

52 În jurisprudența sa cu privire la articolul 7 punctul 2 din regulament, Curtea asociază protecția juridică a persoanelor stabilite pe teritoriul Uniunii cu două obiective: să permită reclamantului să identifice cu ușurință instanța pe care o poate sesiza și pârâtului să prevadă în mod rezonabil instanța în fața căreia poate fi acționat în justiție (a se vedea de exemplu Hotărârile Kolassa, punctul 56, și Löber, punctul 35). Ar părea că cel care ocupă poziția activă în proces beneficiază de protecție numai *ex post facto* și că, pentru pârât, în schimb, punctul de referință ar fi anterior. În realitate, nu este așa: orice persoană trebuie să poată anticipa (în mod rezonabil) consecințele acțiunilor sale, înainte de a le realiza; sfera protecției juridice nu poate fi limitată ca urmare a unei calități – aceea de reclamant, sau, dimpotrivă, de pârât – care nu este cunoscută la momentul la care comportamentul în cauză are loc sau este omis. Prin urmare, în Hotărârea Löber, există mai multe „împrejurări specifice” care se referă la doamna Löber (reclamanta) și la acțiunile sale anterioare producerii prejudiciului.

53 Observațiile VKI, ale Comisiei și ale Regatului Unit, care califică prejudiciul ca fiind „hibrid” (în opoziție cu cel strict pur patrimonial), par să fie în acest sens, cu toate că nu este clar care sunt consecințele pe care le extrag din acest calificativ în vederea atribuirii competenței judiciare internaționale.

54 Este vorba despre momentul în care autovehiculul a fost achiziționat de persoana care era proprietarul său atunci când defectul motorului a devenit public.

55 Decizia de trimitere, punctul 9.

75. Printre aceste împrejurări, care trebuie identificate și examinate de instanța de trimitere, vor trebui să figureze nu numai cele referitoare la victimă⁵⁶, ci și cele din care rezultă scopul pârâtei de a vinde autovehiculele sale în statul membru a cărui competență este în discuție⁵⁷ (și, în măsura în care este posibil, în anumite circumstanțe din statul respectiv)⁵⁸.

2) „Celelalte împrejurări specifice” și competența instanțelor austriece

76. Astfel cum am subliniat deja, nu este ușor de indicat în abstract care sunt împrejurările care trebuie întrunite în favoarea locului „unde s-a produs prejudiciul” sau regulile pentru realizarea analizei de ansamblu. Totuși, lipsa certitudinii cu privire la una sau la alta prezintă riscul unei aplicări neuniforme a articolului 7 punctul 2 din regulament și inclusiv creează confuzii cu privire la metodă. Acest lucru reiese din observațiile finale din decizia de trimitere.

77. Astfel, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la faptul că achiziționarea și livrarea autovehiculelor în Austria sunt suficiente pentru a susține competența instanțelor austriece. În opinia sa, alte date, din sfera situației de fapt, ar pleda în favoarea instanțelor de la locul unde s-a produs evenimentul cauzator (cele germane). Acestea din urmă ar fi, „sub aspectul organizării utile a procesului, în special în ceea ce privește proximitatea față de obiectul litigiului și administrarea mai ușoară a probelor [...], în mod obiectiv mai în măsură să clarifice răspunderea pentru prejudiciile pretinse”⁵⁹.

78. În opinia instanței de trimitere, hotărârile Curții în materia prejudiciilor pur economice, care consacră obligația de a lua în considerare, în sensul articolului 7 punctul 2 din regulament, contextul și împrejurările specifice ale cauzei, i-ar permite să încline balanța în favoarea competenței instanțelor din alt stat (Germania). Aceasta adaugă că luarea în considerare a locului de achiziționare și de livrare a autovehiculelor afectează previzibilitatea instanței pentru pârât, în special deoarece, în prezenta cauză, anumite autovehicule au fost cumpărate la mâna a doua.

79. Împărtășim opinia Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional din Klagenfurt), potrivit căruia, în contextul articolului 7 punctul 2 din regulament, nu ar fi suficient ca Austria să fie teritoriul pe care s-au achiziționat și s-au livrat autovehiculele, dacă Volkswagen nu a putut presupune în mod rezonabil că achiziția respectivă ar putea avea loc în statul membru respectiv.

80. În schimb, nu suntem de acord cu modul în care acesta abordează analiza „împrejurărilor specifice” ale prezentei cauze:

- pe de o parte, un fabricant de autovehicule precum Volkswagen este capabil să prevadă cu ușurință că autovehiculele sale se vor comercializa în Austria⁶⁰;

⁵⁶ Din perspectiva victimei, în lumina Hotărârii Löber, ar putea constitui împrejurări relevante, printre altele, faptul că negocierea achiziției se desfășoară în același loc, precum și faptul că acesta ar fi de asemenea locul de livrare a autovehiculului și (conform aceleiași Hotărâri Löber) locul unde cumpărătorul își are domiciliul.

⁵⁷ Din perspectiva pârâtului, ar putea fi împrejurări relevante, printre altele, introducerea (în mod direct sau prin intermediul unui importator general care are legătură cu acesta) autovehiculelor în statul în care este acționat în justiție, comercializarea în statul respectiv de către comercianți sau distribuitori oficiali, promovarea vânzării prin publicitate realizată de acesta sau în numele său în statul respectiv sau emiterea de certificate de conformitate traduse de pârât în limba statului respectiv.

⁵⁸ Reiterăm faptul că articolul 7 punctul 2 din regulament este conceput pentru a atribui competența judiciară internațională, precum și cea teritorială, unei anumite instanțe în cadrul statului desemnat.

⁵⁹ Decizia de trimitere, punctele 9 și 10.

⁶⁰ A se vedea în acest sens nota de subsol 57.

- pe de altă parte, examinarea tuturor împrejurărilor respective nu trebuie să aibă alt scop decât să confirme (sau să infirme) competența instanței de la locul unde s-a produs prejudiciul, identificat astfel cum am arătat anterior. Dimpotrivă, această examinare nu trebuie utilizată pentru a alege ce instanță (instanța de trimitere sau instanțele de la locul unde s-a produs evenimentul cauzator) ar trebui să se pronunțe pe fondul cauzei, ca urmare a proximității și a previzibilității sale.

IV. Concluzie

81. În temeiul considerațiilor anterioare, propunem să se răspundă Landesgericht Klagenfurt (Tribunalul Regional din Klagenfurt, Austria) după cum urmează:

- „1) Articolul 7 punctul 2 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, atunci când un act ilicit săvârșit într-un stat membru constă în manipularea unui produs, a cărui realitate este ascunsă și devine publică numai după achiziționarea lui, în alt stat membru, la un preț mai mare decât valoarea sa reală:
 - cumpărătorul produsului respectiv, care îl deține în patrimoniul său atunci când defectiunea devine publică, este o victimă directă;
 - locul unde s-a produs evenimentul cauzator este cel în care s-a realizat fapta care a deteriorat produsul însuși și
 - prejudiciul se materializează în locul, aflat într-un stat membru, unde victima a achiziționat produsul de la un terț, cu condiția ca celelalte împrejurări să confirme atribuirea competenței instanțelor din statul respectiv. Printre aceste împrejurări trebuie să existe, în orice caz, una sau unele care au permis pârâtului să prevadă în mod rezonabil că o acțiune în răspundere civilă întemeiată pe faptele sale ar putea fi introdusă împotriva sa de viitorii cumpărători care achiziționează produsul în locul respectiv.
- 2) Articolul 7 punctul 2 din Regulamentul nr. 1215/2012 trebuie interpretat în sensul că nu autorizează instanța de la locul materializării prejudiciului să stabilească sau să respingă competența sa pe baza unei analize comparative a celorlalte împrejurări ale cauzei, care are drept scop identificarea instanței – ea însăși sau cea de la locul unde s-a produs evenimentul cauzator – care este mai în măsură, din perspectiva proximității și a previzibilității, să soluționeze litigiul.”